

ფინანსური ანგარიშგების ელაგენტების შეფასების მეთოდები

ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისა და წარდგენის სტრუქტურული საფუძვლების ერთ-ერთი უმთავრესი მოთხოვნაა – წარდგენილი ინფორმაციის **საიმედოობა** და **შესადარისობა**, რაც მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული მათი შეფასებების მეთოდებზე. სტრუქტურული საფუძვლების თანახმად, „შეფასება არის ფულადი თანხების განსაზღვრის პროცესი, რომლის მიხედვითაც ხდება ფინანსური ანგარიშგების მოცემული ელემენტის აღიარება საწარმოს ბალანსსა და მოგებისა და ზარალის ანგარიშგებაში“¹.

ფინანსური ანგარიშგების შედგენისას, გამოიყენება შეფასების სხვადასხვა მეთოდები – სხვადასხვა ხარისხითა და მრავალი კომბინაციით. ფინანსური ანგარიშგების მუხლების შეფასების მეთოდები:

ა) პირვანდელი ღირებულება. აქტივების აღრიცხვა ხდება მათი შექმნის დროს გადახდილი ფულადი სახსრების ან მათი ეკვივალენტების ოდენობით, ან იმ **რეალური ღირებულებით**, რომელიც უნდა გადახდილიყო მათი შექმნის მომენტში. ვალდებულებები აღირიცხება იმ აქტივების თანხის სიდიდით, რომელიც მიღებულია მოცემული ვალდებულებების სანაცვლოდ.

ბ) მიმდინარე ღირებულება. აქტივების აღრიცხვა ხდება ფულადი სახსრების, ან მათი ეკვივალენტების იმ თანხით, რომელიც უნდა გადახდილიყო საწარმოს მიერ მისი, ან ანალოგიური აქტივის შექმნისას. ვალდებულებები აღირიცხება არადისკონტირებული ფულადი თანხებით, რომელიც საჭიროა მის დასაფარავად მიმდინარე პერიოდში.

გ) სარეალიზაციო ღირებულება. აქტივების აღრიცხვა ხდება ფულადი სახსრების ან მათი ეკვივალენტების იმ თანხით, რომლის მიღება შესაძლებელია ამ აქტივის გაყიდვის შედეგად მიმდინარე პერიოდში. ვალდებულებები აღირიცხება არადისკონტირებული ფულადი თანხით, რომელიც გადახდილი უნდა იქნეს მის დასაფარავად საწარმოს ჩვეულებრივი საქმიანობის პირობებში.

ნადეჟდა კვატაშიძე

ივ.ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

დ) დისკონტირებული ღირებულება. აქტივების აღრიცხვა ხდება მისი არსებული დისკონტირებული ღირებულების თანხით, რომელიც საწარმოს ჩვეულებრივი საქმიანობის პირობებში მომავალში შემოსავლელი წმინდა ფულადი სახსრების ტოლია. საწარმოს ვალდებულებები აღირიცხება იმ არსებული დისკონტირებული თანხით, რომელიც საჭიროა ამ ვალდებულების დასაფარავად საწარმოს ჩვეულებრივი საქმიანობის პირობებში და რომელიც საწარმოდან მომავალში ამ მიზნით გასასვლელი ფულადი სახსრების ტოლია.

შეფასებების მეთოდები ხშირად გამოიყენება სხვადასხვა კომბინაციით. ზემოთ აღნიშნული შეფასების მეთოდების კომბინაციით გამოიყენება შეფასების შემდეგი მეთოდები:

- გამოყენების (ეკონომიკური) ღირებულება;
- მიმდინარე საბაზრო (ჩანაცვლების) ღირებულება;
- ნეტო სარეალიზაციო ღირებულება;
- აღდგენითი (ანაზღაურებადი) ღირებულება;
- ნარჩენი ღირებულება;
- ამორტიზირებული ღირებულება;
- საბალანსო ღირებულება.

ფასს-ისა და ბასს-ის² თანახმად გამოყენებული შეფასების მეთოდი დამოკიდებულია ინფორმაციის წარდგენის შემდეგ ფაქტორებზე:

1. შეფასების დრო – შექმნა, წარმოება, მიღება ჩუქებით და გაცვლით, გაყიდვა, ფინანსური ანგარიშგების წარდგენა;

¹ ფინანსური ანგარიშგების ელემენტებია: შემოსავლები, ხარჯები, აქტივები, ვალდებულებები და კაპიტალი. ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისა და წარდგენის სტრუქტურული საფუძვლები. თბ. 2007, მუხლი 99-100.

² ფასს-ი – ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტები; ბასს-ი – ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტები.

2. შეფასების მიზანი – ფინანსურ ანგარიშგებაში ასახვა; გადაწყვეტილების მიღება; ბიზნესისა და საინვესტიციო პროექტების შეფასება.

წინამდებარე სტატიაში შევეცდები განვიხილო ფასს-ით და ბასს-ით დადგენილი შეფასების სახეები. უპირველესად, განვიხილო აქტივების შეფასება. აქტივები, როგორც გრძელვადიანი მატერიალური და არამატერიალური, ასევე მოკლევადიანი, შექმენისა და წარმოების დროს ფასდება პირვანდელი ღირებულებით/თვითღირებულებით. როდესაც აქტივი მიიღება ჩუქებით ან გაცვლით, ის უნდა შეფასდეს რეალური ღირებულებით. რეალური ღირებულება არის ის თანხა, რომლითაც შეიძლება აქტივი გაიცვალოს ან ვალდებულება დაიფაროს საქმის მცოდნე და გარიგების მსურველ მხარეებს შორის „გაშლილი ხელის მანძილის პრინციპით“¹. ხოლო, თუ მიღებული აქტივის რეალური ღირებულების დადგენა შეუძლებელია, მაშინ – შეფასება უნდა მოხდეს ანალოგიური აქტივის რეალური ღირებულებით.

გრძელვადიანი აქტივების გამოყენების დაწყებამდე უნდა განისაზღვროს მათი სასარგებლო მომსახურების ვადა და ნარჩენი ღირებულება. აქტივის ნარჩენი ღირებულება არის შეფასებითი თანხა, რომელსაც საწარმო ამჟამად მიიღებდა აქტივის გაყიდვიდან, გაყიდვისათვის საჭირო შეფასებული დანახარჯების გამოკლებით, თუ აქტივს უკვე ექნებოდა მისი სასარგებლო მომსახურების ვადის ბოლოს მოსალოდნელი ასაკი და მდგომარეობა. სხვაგვარად, ეს არის აქტივის შესაძლო წმინდა სარეალიზაციო ღირებულება. ნეტო (წმინდა) სარეალიზაციო ღირებულება არის ჩვეულებრივი სამეურნეო პროცესისთვის შეფასებითი გასაყიდი ფასი, პროდუქციის დასრულებისა და გაყიდვისათვის საჭირო შეფასებითი დანახარჯების გამოკლებით.

განვიხილოთ ცალკეული სახის აქტივების შეფასების მეთოდები. გრძელვადიან აქტივს სასარგებლო მომსახურების ვადის განმავლობაში ერიცხება ცვეთა და ბალანსში აისახება საბალანსო ღირებულებით. საბალანსო ღირებულება ის თანხაა, რომლითაც აქტივი აღიარებულია დაგროვილი ცვეთისა და დაგროვილი გაუფასურების ზარალის თანხების გამოკლების შემდეგ.

ამ შეფასებებში უკეთ გარკვევისათვის მოვიყვანოთ მაგალითი: შექმნილია შენობა 200.000 ლარად, რომლის იურიდიული გაფორმების დანახარჯებმა შეადგინა 2.000 ლარი, ხოლო კეთილმოწყობის – 10.000 ლარი. აქტივის გამოყენების ვადა განისაზღვრა 25 წლით, ხოლო ნეტო სარეალიზაციო ღირებულება სასარგებ-

ლო ვადის ამოწურვის შემდეგ შეფასდა 40.000 ლარად. აქტივს ცვეთა ერიცხება წრფივი მეთოდით. შევაფასოთ აქტივი გამოყენებიდან მეორე წლის ბოლოსათვის (იხ. ცხრილი 1).

ფინანსური ანგარიშგების წარდგენის თარიღისათვის ბალანსში აქტივების ღირებულება უნდა იქნეს სამართლიანად ასახული, მისი შეფასება უნდა მოხდეს რეალური ვითარების გათვალისწინებით, ანუ აქტივის საბალანსო ღირებულება არსებითად არ უნდა განსხვავდებოდეს მისი რეალური ღირებულებისაგან. ამიტომ, აქტივად აღიარების შემდეგ, ძირითადი საშუალებების ესა თუ ის ობიექტი, რომლის რეალური ღირებულების განსაზღვრა შესაძლებელია საიმედოდ, უნდა აისახოს გადაფასებული თანხით, რომელიც გადაფასების მომენტისათვის არსებული აქტივის რეალური ღირებულების ტოლია, დაგროვილი ცვეთისა და დაგროვილი გაუფასურების ზარალის თანხების გამოკლებით. გაუფასურების ზარალი არის თანხა, რომლითაც აქტივის საბალანსო ღირებულება აღემატება მის ადღგენით ღირებულებას.

ამდენად, გადაფასების მიზანია აქტივის საბალანსო ღირებულების მოყვანა შესაბამისობაში მის რეალურ ღირებულებასთან.

განსაკუთრებულ მოთხოვნებს წარადგენს ბასს 36 „აქტივების გაუფასურება“, რომელიც მოითხოვს, რომ თუ შეიმჩნევა აქტივის გაუფასურების ნიშნები, მას აუცილებლად უნდა ჩაუტარდეს ტესტირება გაუფასურებაზე. საქმე ის არის, რომ კვლავ უმთავრესია წარდგენილი ინფორმაციის სამართლიანობა – აქტივის საბალანსო ღირებულება არ უნდა აღემატებოდეს მის ადღგენით (ანაზღაურებად) ღირებულებას. ადღგენითი (ანაზღაურებადი) ღირებულება არის უდიდესი აქტივის წმინდა გასაყიდი ფასსა და გამოყენების ღირებულებას შორის. აქტივის გამოყენების ღირებულება არის აქტივიდან ან ფულადი სახსრების წარმომქმნელი ერთეულიდან მომავალში მისაღები ფულადი სახსრების ნაკადების დისკონტირებული ღირებულება.

უნდა აღინიშნოს, რომ არც ერთი სტანდარტი არ განსაზღვრავს საბაზრო ღირებულებას, ამიტომ ამ ცნების განსამარტავად მივმართეთ ლექსიკონს, რომლის თანახმად, საბაზრო ღირებულება არის „საქონლის, მომსახურების, მ.შ. ბირჟის საქონლის, საფონდო ფასეულობებისა და ვალუტის მიმდინარე ღირებულება, რომელიც ბაზარზე თითოეულ კონკრეტულ მომენტში მოთხოვნისა და მიწოდების საფუძველზე განისაზღვრება“. ასევე ლექსიკონი განმარტავს, რომ მიმდინარე ღირებულება არის „შერჩეული აქტივის შესანაცვლებლად შესყიდვის ფასი.

1 ბასს 16 ძირითადი საშუალებები. თბ. 2007, მუხლი 6.
2 ბასს 16 იყენებს ტერმინს „ანაზღაურებადი ღირებულება“ (მუხლი 6), ბასს 36 – „ადღგენითი ღირებულება“ (მუხლი 6).

ახალი აქტივის გამოყენებას ისეთივე პირობები უნდა ახასიათებდეს, როგორც გამოსაცვლელს¹. ამდენად, საადრიცხვო მიზნებისათვის საბაზრო ღირებულება, იგივეა რაც მიმდინარე და ჩანაცვლების ღირებულება.

საკითხის უკეთ გარკვევისთვის განვიხილოთ მაგალითი: კომპანიამ შეიძინა ჩარხი, რომლის შექმნის ფასია 120.000 ლარი; განბაჟების, ტრანსპორტირების, დამონტაჟებისა და დემონტაჟის (შეფასებითი მანუვრები) ხარჯებმა შეადგინა 50.000 ლარი. გამოყენების შესამე წლის ბოლოს, როდესაც დარიცხულმა ცვეთამ შეადგინა 60.000 ლარი, გამოვლინდა აქტივის გაუფასურების ზარალის ნიშნები: ფიზიკური დაზიანება; მწარმოებლობის გაუარესება; ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ოპერაციის წარმოების შეწყვეტა; აქტივის საბაზრო ღირებულების დაცემა.

გამოკვლევით დადგინდა შემდეგი: აქტივის გამოყენების ღირებულება (გამოყენების დარჩენილი ვადის განმავლობაში მისაღები ფულადი ნაკადების დისკონტირებული ღირებულება) შეადგენს 90.000 ლარს, ნეტო სარეალიზაციო ღირებულება – 87.000 ლარს, ხოლო საბაზრო ღირებულება – 140.000 ლარს.

მენეჯერების წინაშე დაისვა საკითხი: აქტივის გადაფასება და შეფასება აღდგენითი ღირებულებით; გადაწყვეტილების მიღება – გრძელვადიანი აქტივის გამოყენების გაგრძელებისა ან გაყიდვის შესახებ.

გადაწყვეტილების მისაღებად საჭიროა გარკვეული განგარიშებების გაკეთება (იხ. ცხრილი 2 და 3).

მიღებულ მიმდინარეობის საფუძველზე შეიძლება გაკეთდეს შემდეგი დასკვნა:

1. აქტივის გამოყენების ღირებულება (90.000 ლარი) აღე-

შენობის შეფასებები (ცხრილი 1)

მანუვრები	ლარი
თვითღირებულება (200.000 + 2.000 + 10.000)	212.000
ნარჩენი ღირებულება	40.000
ორი წლის დაგროვილი ცვეთა [(212.000-40.000)/25წ.*2წ.]	13.760
საბალანსო ღირებულება (212.000 – 13.760)	198.240

აქტივის საბალანსო ღირებულება (ცხრილი 2)

მანუვრები	ლარი
პირვანდელი ღირებულება (120.000 + 50.000)	170.000
დაგროვილი ცვეთა	60.000
საბალანსო ღირებულება	110.000

აქტივის გაუფასურების ზარალის დადგენა (ცხრილი 3)

მანუვრები	ლარი
საბალანსო ღირებულება	110.000
გამოყენების ღირებულება	90.000
ნეტო სარეალიზაციო ღირებულება	87.000
საბაზრო ღირებულება	140.000
აღდგენითი ღირებულება	90.000
გაუფასურების ზარალი (110.000 - 90.000)	20.000

მატება ნეტო სარეალიზაციო ღირებულებას (87.000 ლარი), რაც იმის ნიშნავს, რომ მიღებულ უნდა იქნეს გადაწყვეტილება აქტივის შემდგომი გამოყენების შესახებ;

2. აქტივის საბალანსო ღირებულება (110.000 ლარი) აღემატება მის აღდგენით ღირებულებას (90.000 ლარი);

3. აქტივის გამოყენებით მაქსიმალურად მისაღები ეკონომიკური სარგებელი შეადგენს 90.000 ლარს, რაც 20.000 ლარით ნაკლებია მის საბალანსო ღირებულებაზე და ეს თანხა უნდა აღიარდეს გაუფასურების ზარალად.

სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობები ბასს 2-ის¹ შესაბამისად თავდაპირველად (შექმნის დროს) ფასდება თვითღირებულებით, ხოლო წარდგენის მიზნებისათვის ბალანსში ფასდება უმცირესი თანხით

პირვანდელ ღირებულებასა და ნეტო სარეალიზაციო ღირებულებას შორის. კონკრეტულ მაგალითზე გავერკვეთ ამ შეფასებებში: წლის ბოლოსათვის კომპანიაში არსებული საქონლის ნაშთი შეფასებულია 125.000 ლარად. გაყიდვების მენეჯერების დასკვნით ამ საქონლის სარეალიზაციო ღირებულება ბალანსის შედგენის თარიღისათვის შეადგენს 102.000 ლარს, ხოლო რეალიზაციასთან დაკავშირებული ხარჯები (საქონლის შეფუთვის ხარჯები, გამყიდველების ხელფასი და რეალიზაციის სხვა ზედნადები ხარჯები) – 4.000 ლარს. ფინანსურ ანგარიშგებაში ასახვის მიზნებისათვის შეფასებით საქონელი (იხ. ცხრილი 4).

ფინანსური აქტივები ბასს 32-ის „ფინანსური ინსტრუმენტები: წარდგენა“ და ბასს 39-ის

1 ბასს 2 „სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობები“. თბ., 2007, მუხლი 9.

საქონლის შეფასება (ცხრილი 4)

მაჩვენებლები	ლარი
თვითღირებულება	125.000
ნეტო სარეალიზაციო ღირებულება (102.000-4.000)	98.000
ბალანსში შესატანი ღირებულება	98.000
მოგებისა და ზარალის ანგარიშგებაში შესატანი თანხა: ზარალი (125.000 – 98.000)	27.000

ფინანსური აქტივების შეფასება (ცხრილი 5)

ფინანსური აქტივები	თავდაპირველი შეფასება	შემდგომი შეფასება (ბალანსში ასახვის მიზნებისათვის)
დაფარვის ვადაზე ფლობილი ინვესტიციები (მაგალითად, ობლიგაციები, თამასუქები)	პირვანდელი ღირებულებით	ეფექტური საპროცენტო განაკვეთით ¹ ამორტიზირებული პირვანდელი ღირებულებით
გაცემული სესხები და მოთხოვნები	პირვანდელი ღირებულებით	ეფექტური საპროცენტო განაკვეთით ამორტიზირებული პირვანდელი ღირებულებით
გასაყიდად არსებული (სპეკულაციური, მაგალითად, აქციები)	პირვანდელი ღირებულებით	რეალური/საბაზრო ღირებულებით (კოტირების შემთხვევაში)

ობლიგაციის ამორტიზირებული ღირებულება (ცხრილი 6)

წელი	ამორტიზირებული ღირებულება წლის დასაწყისში (ლარი)	საპროცენტო შემოსავალი (განაკვეთი 15%)	ამორტიზირებული ღირებულება წლის ბოლოს (ლარი)
1	60.000	9.000 (60.000 * 15%)	69.000 (60.000 + 9.000)
2	69.000	10.350 (69.000 * 15%)	79.350 (69.000 + 10.350)
3	79.350	11.903 (79.350 * 15%)	91.253 (79.350 + 11.903)

პირობითი ვალდებულების შეფასება (ცხრილი 7)

პროდუქცია	წარმოებული პროდუქციის თვითღირებულება (ლარი)	შეცვლის ალბათობა (%)	პროდუქციის შეცვლისათვის საჭირო ანარიცხები (სგ.2 * სგ.3)
1	2	3	4
A	820.000	10	82.000
B	55.000	11	6.050
C	47.800	7	3.346
სულ	X	X	91.396

¹ ეფექტური საპროცენტო განაკვეთი არის განაკვეთი, რომელიც ზუსტად ახდენს დისკონტირებას სავარაუდო მომავალში მისაღებ ან გადასახდელ ფულად სახსრებს. ბასს 39 „ფინანსური ინსტრუმენტები: აღიარება და შეფასება“. თბ., 2007, მუხლი 9.

„ფინანსური ინსტრუმენტები: აღიარება და შეფასება“ თანახმად, ეს აქტივები შემდეგნაირად აისახება ფინანსურ ანგარიშგებაში (იხ. ცხრილი 5).

განვიხილოთ მაგალითი ამორტიზირებულ ღირებულებაზე: კომპანიამ 60.000 ლარად შეიძინა უკუპონო ობლიგაციები, რომელთა ნომინალური ღირებულება 91.253 ლარია, დაფარვის ვადა – 3 წელი.

ობლიგაციები შეძენილია დისკონტით (ფასდაკლებით), რაც არის კომპანიისათვის შემოსავალი, რომელიც უნდა იქნეს ამორტიზირებული – გადანაწილებული წლებზე ეფექტური საპროცენტო განაკვეთით. მენეჯერებმა ეფექტურ საპროცენტო განაკვეთად მიიჩნიეს 15%-ი. დისკონტის ამორტიზირებით ობლიგაციების შეძენის ღირებულება (60.000 ლარი) დაფარვის დროისათვის გაუტოლდება ნომინალურ (დასაფარავ) ღირებულებას – 91.253 ლარს. ცხრილში წარმოდგენილია ობლიგაციების ამორტიზირებული ღირებულება (იხ. ცხრილი 6).

ფინანსური იჯარით მიღებული აქტივი ბასს 17 „იჯარა“-ის თანახმად, ბალანსში აისახება უმცირესი თანხით რეალურ ღირებულებასა და დისკონტირებულ ღირებულებას შორის. მაგალითად, თუ ფინანსური იჯარით მიღებული აქტივის რეალური ღირებულება 140.000 ლარია, იჯარის ვადა 4 წელი და ყოველწლიური საიჯარო გადასახდელი განისაზღვრა 43.000 ლარით, ხოლო ბაზარზე ანალოგიურ აქტივებზე სასესხო განაკვეთი 18%-ია, დისკონტირებული ღირებულება იქნება: $PVA(4,18\%) = 43.000 * 2,69006 = 115.673$ ლარი. აქტივი ბალანსში აისახება 115.673 ლარად.

ფინანსურ ანგარიშგებაში ჩვეულებრივი (არა ფინანსური) ვალდებულებები (სავაჭრო კრედიტორული დავალიანება,

საგადასახადო ვალდებულებები) აისახება ნომინალური ღირებულებით. მაგრამ, არის გარკვეული სახეობა ვალდებულებებისა, რომელიც აისახება დისკონტირებული ღირებულებით, მაგალითად, საპენსიო უზრუნველყოფის ვალდებულება, ფინანსური იჯარით აღებული ვალდებულება. გრძელვადიანი სასესხო ვალდებულება აისახება ამორტიზირებული ღირებულებით, მაგალითად, გამოშვებული ობლიგაციები და თამასუქები.

ისეთი წილობრივი ინსტრუმენტები, როგორცაა: **საკუთარ კაპიტალში კონვერტირებადი სასესხო ვალდებულება ან ობლიგაციები არის რთული ფინანსური ინსტრუმენტი, რადგან შეიცავს ორ კომპონენტს: ვალდებულებას და საკუთარ კაპიტალს.** ამიტომ ბალანსში ასახვის მიზნებისათვის უნდა მოხდეს მათი გამიჯვნა და ცალ-ცალკე ასახვა. ბასს 39-ის თანახმად, რთული ფინანსური ინსტრუმენტის კომპონენტებად დაყოფის ერთ-ერთი მეთოდია ე.წ. **„წილობრივი კომპონენტის ნარჩენი ღირებულების“** მეთოდი. ამ მეთოდის თანახმად, ჯერ გამოითვლება ვალის ინსტრუმენტზე მისაკუთვნებელი თანხა, როგორც წმინდა ფულადი ნაკადების დისკონტირებული ღირებულება, ხოლო შემდეგ – წილობრივ კომპონენტზე მისაკუთვნებელი თანხა, როგორც სხვაობა საემისიო შემოსავალსა და ვალის კომპონენტს შორის. მაგალითად, თუ კორპორაციამ გამოუშვა 600 ათასი ლარის საკუთარ კაპიტალში კონვერტირებადი სასესხო ვალდებულება, ხოლო სასესხო ვალდებულების, საბაზრო საპროცენტო განაკვეთისა და ყველა სხვა პირობების გათვალისწინებით, დისკონტირებული ღირებულება, დაუშვავთ, არის 550 ათასი ლარი, ბალანსში სესხი უნდა აისახოს ამ დისკონტირებული ღირებულებით – 550 ათას ლარად, ხოლო 50 ათასი ლარი არის ე.წ. **„ნარჩენი ღირებულება“**, ანუ საკუთარ კაპიტალზე მისაკუთვნებელი წილი და შესაბამისად, უნდა აისახოს ბალანსში – კაპიტალის ნაწილში **ოფციონის** სახელწოდებით.

რიგი ვალდებულებებისა, რომელთა სიდიდე დამოკიდებულია მომავალში განსახორციელებელ მოვლენებზე, ვერ კონტროლდება საწარმოს მიერ. ასეთი ტიპის ვალდებულებები არის **პირობითი ვალდებულებები**, მაგალითად, **საგარანტიო მომსახურების ან სასამართლო დაგებთან დაკავშირებული ანარიცხები**. ბასს 37-ის **„ანარიცხები, პირობითი ვალდებულებები და „პირობითი აქტივები“** თანახმად, **„თანხა, რომელიც აღიარდება ანარიცხებად, უნდა წარმოადგენდეს იმ დანახარჯების საუკეთესო შე-**

ფასებას, რომელიც საჭიროა მიმდინარე მოვალეობის შესასრულებლად ბალანსის შედგენის თარიღისათვის“¹. ანარიცხების თანხის შეფასების დროს უნდა იქნეს გათვალისწინებული ის რისკები და განუსაზღვრელობა, რომელიც თანახლავს მოვლენებს და გარემოებებს. როდესაც ანარიცხების თანხის შეფასების დროს მნიშვნელოვანია ფულის დროითი ეფექტი, ანარიცხების თანხა უნდა წარმოადგენდეს იმ დანახარჯების მიმდინარე ღირებულებას, რომელიც მოსალოდნელია, რომ საჭირო იქნება მოვალეობის შესასრულებლად, მაგალითად, საპენსიო უზრუნველყოფის ვალდებულების შესრულების დროს.

განვიხილოთ მაგალითი: **კომპანია აწარმოებს და ყიდის საკონდიტრო ნაწარმს ერთ თვეში გადაგადაცილებული პროდუქციის შეცვლის პირობით. მიმდინარე წელს მომხდარი მოვლენების შესწავლით და მომავალი მოვლენების პროგნოზირებით შემდეგი მონაცემების საფუძველზე შეფასდა პირობითი ანარიცხი – ვალდებულება გადაგადაცილებული პროდუქციის შეცვლაზე (იხ. ცხრილი 7).**

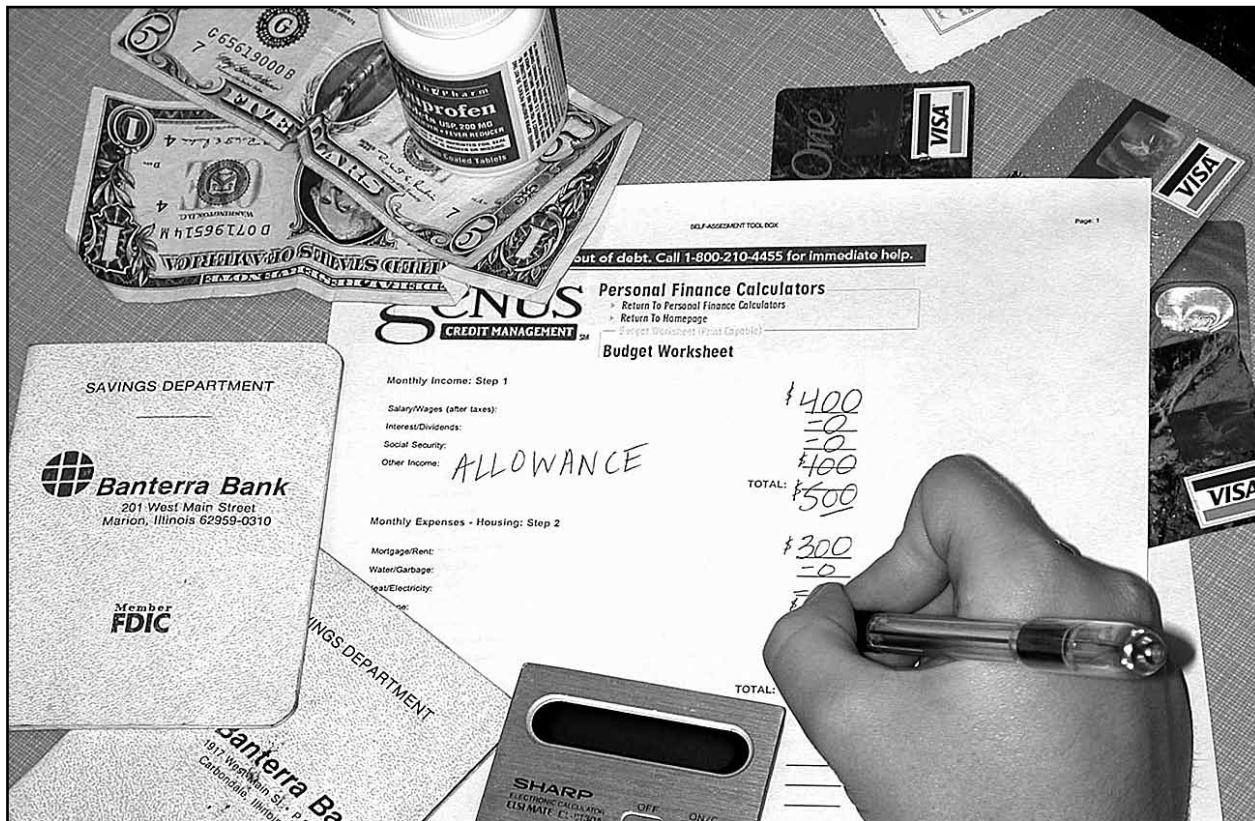
შეფასებითი ღირებულება ასევე გამოიყენება სხვა პირობითი ვალდებულებების აღიარების შემთხვევაში, ანუ სხვადასხვა ანარიცხების შექმნის დროს: **ძირითადი საშუალებების დემონტაჟის ანარიცხები, საეჭვო და უიმედო ვალების ანარიცხების, სასამართლო დაგების და სხვა.**

ყველა ანარიცხის შექმნის დროს უნდა იქნეს გამოყენებული ე.წ. **„საუკეთესო შეფასების“** მიდგომები – **რისკებისა და განუსაზღვრელობების** გათვალისწინება, წარსული გამოცდილებისა და პროგნოზების საფუძველზე. ამდენად, ჩემის აზრით, შეფასების სხვა ჩამოთვლილ მეთოდებთან ერთად, შეფასებითი მუხლებისათვის გამოიყენება ე.წ. **„შეფასებითი“** მეთოდი.

დასკვნის სახით შეიძლება ვთქვათ, რომ განხილული შეფასების მეთოდებიდან გაურკვევლობას იწვევს ტერმინები **„მიმდინარე ღირებულება“** და **„რეალური ღირებულება“**. როგორც უკვე ზემოთ აღვნიშნეთ, აღნიშნული ტერმინების შინაარსიდან გამომდინარე, **მიმდინარე ღირებულება**, ჩემის აზრით, იგივეა, რაც **საბაზრო და ჩანაცვლების ღირებულება**. ხოლო, **რეალური ღირებულება** ძირითადად გამოიყენება გრძელვადიანი აქტივებისა (ბასს 16, 17, 38) და **ფინანსური ინსტრუმენტების** (ბასს 39) შესაფასებლად. გრძელვადიანი აქტივების რეალური ღირებულების დადგენა შედარებით უფრო ობიექტურად ხდება, რადგან მათზე, როგორც წესი, არსებობს აქტიური ბაზარი². მაგალითად, კომ-

1 ბასს 37 „ანარიცხები, პირობითი ვალდებულებები და პირობითი აქტივები“. თბ., 2007, მუხლი 36.

2 აქტიური ბაზარი არის ბაზარი, სადაც არსებობს ყველა შემდეგი პირობა: საქონელი, რომლითაც ბაზარზე ვაჭრობენ, ერთგვაროვანია; როგორც წესი, კეთილი ნებით მოქმედი მყიდველებისა და გამყიდველების მოქმენა შესაძლებელია ნებისმიერ დროს; და ფასების კოტირებები ხელმისაწვდომია საზოგადოებისათვის. ბასს 36. მუხლი 6.

პანიაშ შეიძინა კომპიუტერი 1.500 ლარად. ხუთი წლის განმავლობაში მასზე დარიცხულ იქნა 1.000 ლარის ცვეთა. მეხუთე წლის ბოლოს მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება ამ კომპიუტერის გაყიდვის შესახებ. ბაზარზე ანალოგიური კომპიუტერის შეძენის ფასია 1.000 ლარი. კომპანიაშ მოძებნა მყიდველი, რომელთანაც შეთანხმდნენ გასაყიდ ფასზე – 700 ლარზე. ეს არის კომპიუტერის ის ღირებულება, რომელზედაც შეთანხმდა გარიგებაში მონაწილე მხარეები აქტივის ფიზიკური და მორალური მდგომარეობის გათვალისწინებით, ანუ 700 ლარი აქტივის რეალური ღირებულებაა.

რეალური ღირებულების გამოყენების საუკეთესო საშუალებას იძლევა **აქტიური ბაზარი**. ბაზრის არარსებობა ართულებს რეალური ღირებულების დადგენას და ამიტომ ფასს-ი რთავს ნებას რეალური ღირებულების გაანგარიშების ალტერნატიული მეთოდების გამოყენებას, რამაც ზოგჯერ შეიძლება დაამახინჯოს ფინანსური ანგარიშგება. ცნობილი რუსი მეცნიერი პროფესორი **გ. პალი** წერს, რომ რეალური (სამართლიანი) ღირებულება არის იდეალიზირებული და მისი გამოყენება პრაქტიკაში არც თუ ისე მარტივია და საკმაოდ სუბიექტურიც. ასე, გაეროს საინვესტიციო კომიტეტის აღრიცხვისა და სტატისტიკის ექსპერტთა მოხსენებაში (ეუნევა, 2002წ.) იყო აღნიშნული, რომ ცნობილია ფაქტები, როდესაც რეალური ღირებულებით შეფასებისას ახდენენ საკუთარი მიზნებისთვის ზოგიერთი აქტივების ფასების მნიშვნელოვან ზრდას და მოგების მანიპულირებას.

ANNOTATION

THE EVALUATION METHODS OF FINANCIAL STATEMENT SECTIONS

N.Kvatashidze,
the associate professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State

In the article is discussed the evaluation methods of financial statements sections determined by IFRS and IAS. On concrete examples is discussed cost, residual, NBV, discounted, current, real,

amortized, and assumed values. There is done comparison between real and market values, also is expressed critical opinion about objectivity of real value.